/megjegyzések a fordítónak/

Textuálisan Peter Handke, vizuálisan Wim Wenders motívumok. Tovább nem pontosítom, nem érdekes. A motívumok maradjanak úgy, mint a vízjel a papíron.

„Az avilai Szent Terézről elnevezett, borostyánsárga, gótikus templom tornyán ült, délkelet felé fordulva, az Erzsébetvárossal szemben, két szegletkő közötti beékelődésben." - Az, hogy az Erzsébetváros felé fordul, személyes okokból fontos, a „valóságos"/"tényleges" helyszín, hogy „melyik Erzsébetváros", viszont érdektelen. Mert: *„Az egész város tele volt ezekkel a történetekkel, és nem kellett még angyalnak sem lennie hozzá, hogy tudja, induljon el bármelyik égtáj felé, ugyanazokat történeteket játsszák és mondják el az idők kezdete óta, legalábbis mióta léteznek történetek..."* Az Erzsébetváros mint megnevezés tehát csak egy szimbólum (pár évvel később, szinte ugyanerről: „...úgy hívják egyébként a helyet, hogy elisabethstadt. minden nyelven jól hangzik. elizabethcity. élisabethville. elisabettacittá. sőt: elisabetstad. erzsébetváros..."), bárhol lehet, bármelyik országban, bizonyos szempontból bármelyik korban a maga „dédijeivel", puskatusozó pribékjeivel stb.

„*Például szégyenből, ahogyan szégyellte magát a "Medúza tutaja" előtt...*"

"...hogy folytatódjon a folytatás. És mindegy a forma is, mert mindegyik forma csak azért van, hogy folytassa a formát, és mindegy a mindegy is, az egyetlen feladata, célja, értelme, jelentése úgyis csak a folytatódás. Az embernek azonban sosem elég a puszta folytonosság, és így mindent összevissza zavar, összevissza zavarodik." - „...a 'folytatás - folytatódás' egy alapvető problémára utal, kisső fellengzősen fogalmazva a létezés egyik alapproblémájára. Az én kissé pongyolán és nagyon általánosan megfogalmazott elképzelésem szerint a létezés egyetlen tényleges értelme, hogy folytassa a létezést. Nekem minden más az abszurd kategóriába tartozik. Ahol megjelenik a folytatás-folytatódás motívuma, ott a szöveg ezt a problematikát érinti a maga talán kissé nihilistának tűnő módján..."

„...ezúttal azonban tekintetét az utcák és a házak fölött tartva, egyszercsak téged pillant meg..."; „Meglátott téged, és ha ember lett volna..."; „...és ha fölé ér, bármily roppant magasságban is..."; „...és ezen a rétegen feküdt ő is, hanyatt." stb. - A genus nőnemű. „...nekem az angyal angyal állapotban nem, szexus nélküli. (Egyébként meg szinte 'én' vagyok.) Az angyalnak valójában két neme van, attól függően, melyik síkon beszélek róla. Angyalként semleges nemű, emberként viszont ('amikor még nem volt angyal') 'hímnemű'... Az angyal talán egykori ('emberi') szerelmét, legalábbis egy nagyon szeretett személyt látogat meg, és ez a személy föltétlenül nőnemű. Igazából neki is két állapota van: amikor még ember volt (a folyó parton, a fövényen), és amikor már csak egy bábu, egy (tömeg)hulla. Az én elképzelésemben a bábu-hulláknak sincs már neme. Először arra gondoltam, mi lenne, ha egyszerűen ignorálnánk a grammatikát. Az angyal angyalként semleges nemű lenne, „emberállapotban" viszont, hímnemű. És ugyanígy a tömegsírban fekvő esetében. A gödörben semleges nemű, de pl. a partoldalon nőnemű. Közben viszont rájöttem (kiderült), hogy ez a gyakorlatban szinte megoldhatatlan..."

„...valójában csak a végtelen sorjázást figyelte, ahogy a lépés lépésbe olvad, a mozdulat mozdulatba, a gesztus gesztusba, ahogy mászik, ugrik, kapcsolódik, lopakodik, simul egymásba még a legapróbb miccenés is" - miccen / miccenés - ez egy annyira ritka kifejezés, hogy valószínűleg nem is létezik... Kormos István használta egyik versében - a jelentése: amilyen jelentést éppen adunk neki. Az én szövegemben: egy akármilyen parányi, cselekvő gesztus.

„Nem fogták rá a szavakat hol az egyik, hol a másik árnyékra és mozdulatra...”; „Pusztán kitalálták az egészet, egyszerűen ráfogták.” - A „ráfog”-nak több jelentése van. Van a konkrét, vagyis konkrét fogással rögzíteni valamit valamin és van az átvitt: ráruházok valakire egy olyan tulajdonságot, amellyel valójában nem rendelkezik, vagy megvádolom egy olyan dologgal, amihez semmi köze stb. A szövegre vonatkoztatva: gyakorlatilag minden megnevezéssel mindkét értelemben ráfogom a tárgyakra a nevüket (ez persze nemcsak ennél a szövegnél van így, hanem általában magával a nyelvvel), és ez a „ráfogás” vonatkozhat életrajzi elemekre is (tulajdonképpen bármire) stb. Ha a „ráfogás” konkrét és átvitt értelmében is hat, és a konkrét jelentés az erősebb, akkor az átvitt értelem nem föltétlenül „rágalom”. Ha pl. azt mondom, hogy „ráfogtak” bizonyos életrajzi elemeket, akkor ezzel elsősorban a leválaszthatatlanságot („megpecsételtséget”) hangsúlyozom.

pl.: (3. oldal, 13. sor) *„A gátlás azonban megbénította a morfológiát. Az angyaloknak ellenben nem volt gátlása. Nem fogták rá a szavakat hol az egyik, hol a másik árnyékra és mozdulatra, mert könnyebb annak, akinek minden árnyékhoz és mozdulathoz köze van.”* / Nem eröltették, kényszerítették, csalták rá a szavakat hol az egyik, hol a másik árnyékra...

(5. oldal 7. sor) *„...hiszen földtörténeti korok óta nem járt a városban, sőt az is lehet, hogy sohasem. Pusztán kitalálták az egészet, egyszerűen ráfogták. Ráfogták a dédit, amint ott tipeg az úttesten...”* / Pusztán kitalálták az egészet, egyszerűen hiresztelni kezdték, hogy ott járt, hogy ott tipegett a dédi az úttesten. („...ha az ember már nagyon hosszú ideje nem járt egy helyszínen, méghozzá egy olyan helyszínen, ami mégiscsak alapvetően meghatározta, egy idő után olyan érzése (is) lehet, mintha sose járt volna ott, vagy csak álmában, egy másik tudatállapotban. És az az igazság, hogy az ember még rövid idön belül sem tudja kétszer ugyanazt (!) a helyszínt meglátogatni. "Egyszerüen ráfogták" - ebben benne van a kényszer is, hogy az ember maga még tudatos életében sem nagyon tudja megválasztani, milyen helyszineken zajlik az élete, a szülőhelyét pedig különösen nem választhatja meg. Hiszen az, hogy hova születünk egy "kényszerhelyzet", egyszerüen "ránk fogják", "ránk szorítják", "ránk sajtolják" stb. Persze, karma, sors, determináció stb. - mindezek azonban csak irodalom. A brutális valóság az, hogy az egyikünknek Aleppo a szülöhelye, a másiknak meg a párizsi 16. kerület...”

„...és akkor mintha a másik azt a képtelenséget suttogta volna fölfelé, ahol gubbasztott, hogy ő csak színlel.”; „És színlelem, hogy számon kéred tőlem a nevedet, a sorsodat...” - „színlel”: Körülírva kb. azt jelenti, hogy valamit el akar hitetni magáról, úgy tesz, mintha... stb. A tömegsírban fekvő tehát mintha azzal „vádolná” meg az angyalt (és magát az írót), hogy csak „színlel”, csak el akarja hitetni, hogy valójában a „dédiről” beszél, a bestialitásról, a kínról, a hullákról... stb. Ezzel mintegy utalva arra, hogy a (bármely eszközzel végzett) kifejezés csak „szinlelheti” ezeket a dolgokat, mivel kifejezhetetlenek... Tehát csakis úgy tehetünk, mintha „kifejeznénk”, „megjelenítenénk” őket, ennek azonban a megélt, tényszerű valósághoz semmi köze...

pl.: (5. oldal, alulról a 11. sor) *„... és akkor mintha a másik azt a képtelenséget suttogta volna fölfelé, ahol gubbasztott, hogy ő csak színlel...”* / ...azt a képtelenséget suttogta volna fölfelé...hogy ő csak „úgy tesz, mintha”/ „megjátsza magát”/ tetteti magát

(6. oldal, 6. sor) *„Annak pedig, aki színlel, annak a színlelést, vágott volna vissza az árok szélén hallgatódzó angyal, de csak némán, egykedvűen gubbasztott a bábuk felett, és azt sem mondta, akár üvölthette volna is, hogy legyen, akkor színlelem a dédit, a szerelőasztalra húzott húst, színelelem mindahányat, akit megnevezek, akiknek történeteket koholok, és lám, színlellek téged is, hogy megláttalak. És színlelem, hogy számon kéred tőlem a nevedet, a*

sorsodat, a történetedet, számon kéred az apádat, az anyádat, a hazádat, a vallásodat, a nemedet, hogy én bizonyítsam, léteztél, hiszen ha más nem, a tested helyén fekvő dög is ezt bizonyítja." / „de csak némán, egykedvűen gubbasztott a bábuk felett, és azt sem mondta, akár üvölthette volna is, hogy legyen", akkor csak úgy teszek, mintha a dédit idézném meg, a szerelőasztalra húzott húst, és csak idecsalom/idehazudom/ideszélhámoskodom mindahányat, akit megnevezek, akiknek történeteket koholok, és lám, az is csak szemfényvesztés, hogy megláttalak. És az is csak szélhámoskodás, csalóka játék, hogy számon kéred tőlem a nevedet...

(6. oldal, alulról a 7. sor) *„Mert ha beszél, akkor él. Amíg hallja a saját hangját, nem halott. Persze, hogy színlel. Úgy tesz, mintha neked akarna sorsot, biográfiát, nevet adni, miközben iszkol a halál elől, iszkol hozzád, mert mióta már, hogy nem vagy."* / Persze, hogy csal (ügyeskedik). Úgy tesz, mintha neked akarna...

„Milliárdféle szavát a madárként tollruhát viselő őröknek, a vetkőztetésnek , míg végül eljutnak a hetedik terembe…" - Bizonyos kifejezések, motívumok Istar alvilágjárására, egy akkád mítoszra utalnak. Ha nincs a befogadó nyelvben megfelelő (használható) fordítás, egyszerűen „megfeledkezünk" a forrásról…

„Amikor még nem volt angyal, azt gondolta, hogy a tárgyak megőrzik az érintéseket…" kezdetű passzusról - Ebben a szakaszban a korábbiaknál is közvetlenebbül váltakoznak, folynak egymásba az (egyidejűleg állapot- és bizonyos fokig/szempontból nemváltozást is jelölő) „idősíkok". Tehát az „angyalidő/angyalállapot" / „bábuidő/bábuállapot" (semleges nem) és az „emberidő/emberállapot" (az egyiknél hímnem, a másiknál nőnem).

„…pontosan tudta, még angyal létére sem teljesítheti az angyalok eredeti küldetését, hogy fölhozza a számára kijelölt lelket a felszínre; „…Persze, te is lehetsz angyal. De akkor egy angyalnak emberré kell válnia. Ez a szabály." - Mindkét beidézett szakasz az utolsó passzus „magyarázata" szempontjából (is) fontos. Az angyal nem hozhatja föl a neki kijelölt lelket, ellenben ha „helyet cserél vele", vagyis emberré válik (és ezáltal hullaként ott marad a másik helyett a tömegsírban) megválthatja a másikat. Ez történik az utolsó paszusban, és így száll ki/föl a „másik", a „holttest", a „bábu" a tömegsírból, tehát ahogy az angyalból ember lesz, ő angyallá válik, fölrepül a tömegsírból, és elszáll a Teréz templom irányába. (És ezzel mintegy azt sugallja, kezdődhet minden elölről..., avagy „folytatódhat")

(9.o. közepe) „Milyen az, ha a föld kenődik szét az ínyen…" - motívumok, kifejezések Vicente Aleixandre-tól. A pontos forrást egyelőre nem találom.

(10.0) „A másik a partoldalon feküdt, sugárzó fényben, gyöngyöző fehéren, mozdulatlanul, mint egy bábu. Hanyatt feküdt, és pengényi résre nyitott szemmel az eget kémlelte…" - Itt újra az a „sík", amikor a „másik" a partoldalon fekszik az angyallal (aki akkor még ember). Miközben a „másik" azon tűnődik, miként mondhatná el egy angyalnak, hogy milyen a világ, milyen érzés embernek lenni, egyszercsak átmegy a szöveg a „milyen a világ", „milyen érzés embernek lenni" „leírásába" (a létezés igéi): Milyen érzés a folyó parton feküdni, ...tükörbe nézni... vízre szórni fűszálakat...stb. stb. A „monológ" végén azt mondja: "Akarnád, kérdezte az angyaltól", vagyis a mellette fekvőtől a partoldalon, aki ugyan a későbbi angyal, de akkor még ember. Ennek ellenére azt írom: „kérdezte az angyaltól". Mintha már a tömegsírban feküdnének egymás mellett... (A „partoldal" kifejezést két helyszínen is használom: a tömegsírnál és a folyó parton)

(10. o.) „…tudja-e, hogy ha meghal az ember, akkor egyszerűen kiveszik a szemét. A kocsonyás golyókat folyékony üvegbe forgatják, és titkos raktárakba zárják.“ - „..itt arról van szó, hogy a világ - amennyiben eltekintünk az ‚objektív világ‘ és a materializmus ingatag fogalmaitól - tulajdonképpen mindig az, amire rátekintünk, mondhatni a rátekintés által keletkezik, és ezeket a képeket - és ezáltal magát a világot is - megőrzi a tekintet. Ha a halottakat egyszerűen eltemetnék a szemükkel együtt, akkor az előbbi logikát követve ‚eltemetnék‘ magát a világot is. Ezért - legalábbis a folyó parton fekvő lány képzeletében - ‚kiveszik‘ a halottak szemét a szemekben képek által őrzött világokkal együtt (hiszen annyi világ van, ahány szem), ‚tartósítják‘ (folyékony üvegbe forgatják) és ‚titkos raktárakba zárják‘ öket. Így valamilyen módon mégiscsak megőrzik a világokat. Mindez természetesen csak egy fantáziakép, egy metafóra vagy akármi, diszkréten leszarva a racionalitást meg hasonló beidegződéseket, de kb. ez a lényege. Furcsának persze furcsa, de semmivel sem furcsább, mint maga a ‚tényleges‘ (az mi?) világ. Ez a szakasz, mint az egész szöveg, ugyancsak állandóan egyensúlyoz a különbözö sikok között (elsősorban az utalások által). Például: ‚A másik a partoldalon feküdt, sugárzó fényben, gyöngyöző fehéren, mozdulatlanul, mint egy bábu‘ - írom a folyón fekvő lányról, aki ugye itt még ‚emberállapotban‘ van, de olyan mozdulatlanul fekszik, mint egy ‚bábu‘, egy ‚tömeghulla‘... / ‚Hanyatt feküdt, és pengényi résre nyitott szemmel az eget kémlelte. A messzeséget, amelyet teljesen nyitott szemmel még nem lehetett látni, mélyében azonban már tágult az éjszaka, mint egy *lassan nyíló seb* …,‘ - a messzeség, amelyben már fölsejlik a tömegsír előérzete… / ‚Nézte a kavargó gázokat‘ - itt a levegő gázairól van szó, de ez megint csak a nyitott tömegsírra utal, ami fölött aztán meglehetősen sokféle gáz kavarog.... -, ‚és az kérdezte az angyaltól, aki akkor még nem volt angyal, hogy tudja-e, hogy ha meghal az ember, akkor egyszerűen kiveszik a szemét...‘

„Szorosan feküdtek, igen szorosan…“ - Celan: Todesfuge => „wir schaufeln ein Grab in den Lüften da liegt man nicht eng…“ - a „levegőben“ liegt man „nicht eng“. A földben, a föld alatt viszont igen…

„Az angyal résnyire nyitott szemmel feküdt a kivérzett éjszakában …“ - Vicente Aleixandre: Tusa (Riña) => „Az éj nyilt sebből vérzik halálra…“